

Гнатюк Іван Федорович

Життєпис

Іван ГНАТЮК

Гнатюк Іван Федорович народився 27 липня 1929 року в с.Дзвиняча Кременецького повіту Волинського воєводства (нині Збаразького району Тернопільської області) у бідняцькій селянській сім'ї.

Восени 1944 року батько майбутнього письменника був мобілізований до радянського війська і в останній день Берлінської битви загинув, залишивши дружину з чотирма неповнолітніми дітьми. Ставши напівсиротою, І.Гнатюк по закінченні сільської школи вступив до Кременецького педагогічного училища, але на початку другого курсу навчання був раптово заарештований. Щоправда, по дорозі до в'язниці він утік і невдовзі подав документи в Бродівське педучилище, що на Львівщині. Проте й там не пощастило йому пробитися "в люди". 27 грудня 1948 року його знову заарештували і після чотиримісячного слідства засудили за зв'язок з ОУН на 25 років неволі з відбуванням покарання в спецтаборах так званого Берлагу на Колимі.

Першим концтабором, де йому було призначено каратися, стала зловісно знаменита Аркагала, в якій за десять років перед тим загинув відомий український поет Михайло Драй-Хмара. Маючи непокірну вдачу, Іван Гнатюк не міг довго протриматися на одному місці, бо табірна адміністрація намагалася чим скоріше позбутися такого в'язня. За сім років, проведених на Колимі, йому довелося побувати у багатьох концтаборах: в Аляскітово, Дебені, де містилася центральна колимська лікарня для зеків, на Холодному, Дніпровському, імені Бєлова та імені Матросова, з якого 6 лютого 1956р. він був звільнений "на основании определения Магаданского облсуда от 10 ноября 1955г. как страдающий тяжелым недугом".

Політичних в'язнів, звільнених із-за ґрат за станом здоров'я, випускали на волю лише за умови, що хтось із рідних через союзне Міністерство внутрішніх справ давав письмову згоду взяти приреченого на своє утримання як інваліда і доглядати до самої смерті. Таку довідку-згоду дала Іванові Гнатюку його майбутня дружина, з якою він після її звільнення з концтабору випадково познайомився у 1954 році. Однак, коли І.Гнатюк приїхав до Борислава, де вона мешкала, органи держбезпеки буквально вигнали його за межі Західної України, мотивуючи своє рішення тим, що в сусідній Угорщині неспокійно (це ж був 1956 рік!).

Два роки поневіряння в несприятливих для хворих на сухоти південних степах, куди І.Гнатюк переїхав до своєї матері, злидні та моральне пригнічення не могли не позначитися на його здоров'ї. Побачивши очевидну приреченість вчорашнього політв'язня, підтверджену головним лікарем миколаївської обласної тублікарні, органи держбезпеки дозволили йому повернутися з дружиною та двома немовлятами до Борислава. Та Іван Гнатюк вмирати не квапився. Навпаки: тяжко хворий, він, як і в сталінських концтаборах на Колимі, де потай писав "захаявні" вірші, знову береться за

перо.

І творчість додає йому сил боротися із тяжкою недугою. Тим паче, коли його вірші стали з'являтися на шпальтах газет та журналів.

Проте друга книжка "Калина" (1966) завдала авторові більше лиха, ніж радощів. На одному із засідань ЦК комсомолу України вона була визнана націоналістичною, і це, безперечно, позначилося на подальшій долі її автора. Коли ж І.Гнатюка того року було прийнято до Спілки письменників, тодішній секретар Львівського обкому партії Маланчук на зібранні письменників-комуністів заявив, що не простить їм того, то вони "контрабандою прийняли націоналіста до Спілки". Звичайно, Іван Гнатюк відразу потрапив у неласку властимущих чиновників од літератури і лише завдяки своїй наполегливості зрідка заявляв про себе то якоюсь публікацією віршів у періодиці, то невеличкою книжечкою, як правило, немилосердно покастрованою цензорами різних мастей. За два з половиною десятки років він видав (разом із трьома перевиданнями) п'ятнадцять збірок поезій, які були навмисно замовчані критикою.

Останніми роками, українські художньо-літературні журнали та письменницька газета стали щедро друкувати його вірші, писані в колимських концтаборах. 1990 року вони видані, окремою книжкою "Нове літочислення". З-під його пера, крім вищезгаданих, вийшли такі збірки поезій: "Повнява" (1968), "Жага" (1970), "Життя" (1972), "Барельєфи пам'яті" (1977), вибране "Дорога" (1979), "Чорнозем" (1981), "Турбота" (1983), "Осіння блискавка" (1986), "Благословенний світ" (1987) та книжечка для дітей "Хто найдужчий на весь світ" (1989).

Олекса Мусієнко

ЛУ 28 (4437) 11.07.1991